

8. marts | Jens Rohde i RÆSON:

De hårde værdier – og de bløde: VK's næste fase

af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Friheden tager tid
2. Nej til skræmmebillederne
3. De tre faser siden valget
4. At blive på sporet
5. Ingen vaklen på EU
6. Tiden er en anden
7. Irak og de menneskelige værdier
8. Christiansborg og medierne
9. Socialdemokratiets tre svagheder
10. Ejendomsretten til Månen

1. Friheden tager tid

Nu har i hvert fald medierne her efter årsskiftet besluttet at I er trængt i defensiven. Så det naturlige udgangspunkt må være at spørge: I har nu prøvet tappert gennem to år at reformere det her gennem-socialdemokratiske danske samfund, men er det ikke på tide at kaste håndklædet i ringen og erkende: "Det går ikke. Man kan ikke flytte Danmark"?

JENS ROHDE [JR]: Dét kan man. Man *kan* flytte Danmark. Men man skal bare vide, når man går i gang med sådan noget her, at det tager tid. Jeg kan ikke lade være med at tænke tilbage på Schlüter-årene, hvor der jo godt nok var at der var en økonomisk krise - Danmark var jo helt ude på kanten af afgrunden - og derfor var der en eller anden legitimitet til at lave nogle kraftige indgreb; *skarpe* indgreb. Men det var jo sådan set ikke det, der var det interessante ved Schlüter-årtiet. Det interessante ved Schlüter-årtiet var, på den indenrigspolitiske bane, at man fik ændret hele mentaliteten over år i den danske befolkning i forhold til begrebet *gældsætning*. Hvilket jo skabte det fundament for en øget forbrugsfest som en anden regering så havde glæde af at kunne boltre sig med - også i forhold til den offentlige økonomi. Det var det helt væsentlige. Man fik jo stadigvæk ikke gjort op med bureaukratisering, med skat, med forbruget i den offentlige sektor - dét steg jo langt ud over målsætningerne under den tidligere regering. Men Schlüter *fik* virkelig på den indenrigspolitiske bane ændret noget mentalitet i Danmark. Og det gjorde han ikke over 3-4-5 år - det er altså noget, der skabes over et forløb.

På den udenrigspolitiske bane var det selvfølgelig hele EU-diskussionen, der ændrede sig *markant* i de år. Naturligvis også som følge af de begivenheder, der skete med Berlin-murens fald.

Det jeg gerne vil sige med dét, er: man skal have tålmodighed. Hvis du vil ændre nogle ting i samfundet, så er du nødt til at tage det i nogle små skridt hen ad vejen - så folk kan følge med. Hvis du tager for store skridt i forhold til hvad bukserne kan holde til, så revner de. Så derfor skal man væbne sig med en rimelig tålmodighed og så *følge den strategi man har lagt* - hele vejen. Og ikke begynde på zig-zag-kurs eller panikændringer, fordi det nu er en lille smule op ad bakke. Så er det utroligt vigtigt at man siger, "Jamen, vi holder *fast*". Fordi vi *tror* på det, vi gør - og vi tror på, at det vi gør, ad åre, dels giver folk noget mere personlig frihed --- ikke bare i forhold til hele regeljungen i den offentlige sektor og i den private sektor, men også *økonomisk* frihed, fordi vi gerne vil

give folk nogle flere af deres penge mellem hænderne. Men det er sådan noget, som man skal gøre hen over flere år.

Hvis man skal udtrykke målsætningen - uden at man kan sådan sige: her er *målstregen* - er det at skabe bedre proportion i forhold til *frihed, frisind og fællesskab*. Fællesskab forstået på den måde, at man har et ansvar ikke bare for sig og sine, men selvfølgelig også for det fællesskab - altså det samfund - som man nu engang er en del af. Det er det, vi løbende arbejder hen imod - og det tror jeg på kan lykkes. Men det er klart, det lykkes ikke på 2-3-4 år, bare fordi man vedtager nogle lovændringer.

Nu talte du selv om legitimiteten i det, Schlüter gjorde - der kom man jo ud af en periode på 10 år hvor fornemmelsen af at det ikke kunne gå kun havde vokset. Der er den store forskel vel, at når I går ud og fortæller befolkningen, at det nu er nødvendigt at holde skatterne i ro; forbedrer konkurrenceevnen; forhindrer den offentlige sektor i at vokse - så HAR folk ikke fornemmelsen af, at der er et akut problem, at man er på afgrundens rand. Men tværtimod: at det er projekt, der har karakter af ideologi og luksus og design fra jeres side: at der ikke er nogen økonomisk nødvendighed.

Er risikoen ikke - hvis man, som du siger, tager de små skridt - at Danmark over 10-15 år (hvad enten vi har jer eller socialdemokraterne ved regeringsmagten) finder sig selv i en situation hvor vores konkurrenceevne er så forringet, at vi vil være kommet langt ud over afgrunden? Og at opgaven for jer burde være at male det billede tydeligt nok til at folk accepterer de forandringer, I gerne vil gennemføre?

JR: Du har til en vis grad ret i de præmisser du opstiller. At der ikke er den der accept af, at 'nu kan man bare gå ind og lave meget store reformer'. Det er jo sådan set også derfor vi erkender, at tingene skal gå stille og roligt

Det har jo tidligere været sådan, at væksten i den offentlige sektor har ligget på de dér 2,2% - hele tiden - og dermed været nogle gange lige så stor og endda nogle gange større end væksten i den private sektor. Så får du ikke noget øget økonomisk råderum til at *gøre noget for*.

Men hvis du nu forestiller dig at vi kigger 10 år ud i fremtiden, og vi siger, nu fastholder vi en vækst i den offentlige sektor på 0,5% - som er vores målsætning. Mens vi samtidig ved at væksten i den private sektor ligger på 2,1% eller lige deromkring. Så har du om 10 år haft en vækst på 5% samlet set. Over den samme periode har du haft en vækst i den private sektor på 20-22%. Det giver *penge at gøre godt med* - og så er det i sidste ende en politisk prioritering, hvordan de penge så skal forvaltes. Det man kan gøre dér, det er jo netop at sige: Hvis vi skal have vores omkostninger ned, og være konkurrencedygtige i forhold til det globaliserede marked, så er der to ting, der er væsentlige: [1] at vi finder ud af bringe vores omkostninger ned i produktionen og [2] at vi satser på de videnstunge områder.

2. Nej til skræmmebillederne

Men når danskerne accepterede Schlüter - og bed tænderne sammen under Kartoffelkuren osv. - så var det vel præcis fordi de var klar over, at vi var lige ved at køre af sporet. Det, som jeres liberale kritikere giver udtryk for er jo at vi FALDER bag ud - Søren Pind har talt om afstanden op til USA osv. [Jf. Søren Pind i RÆSON, april 2003]. I kunne gå ud og sige til danskerne, "Det er IKKE et spørgsmål om at have flere penge - men et spørgsmål om at den velfærd I har NU ikke skal blive undergravet". Skal man ikke ud at skræmme lidt?

JR: Nej, fordi den præmis tror jeg er forkert. Du kan ikke gå ud og skræmme folk med et eller andet, der ikke eksisterer - det mener jeg ikke er vejen frem.

Men ER det der ikke? Er konkurrenceevnen ikke under så meget pres fra den globaliserede virkelighed, du lige talte om?

JR: Jo, men *det har den jo egentlig altid været*. Det er jo ikke noget nyt, at man flytter produktion ud. *FlexTronics* i Aalborg der lavede mobiltelefoner - 'jamen, det er jo fantastisk, fordi det er der altid fremtid i!' Men der er IKKE fremtid i at lave mobiltelefoner længere. Der kan vi ikke følge med på produktionsområdet - vi skal være forrest i *forskningen*, og det er derfor jeg siger det er vigtigt at vi satser på de videnstunge områder. Og så er det vigtigt at vi sørger for at vi frigiver midler - at vi får en større vækst i den private sektor end vi har i den offentlige, for det er *måden* hvorpå vi frigiver ressourcer, herunder den kvalificerede arbejdskraft. Når vi ønsker at holde en begrænset vækst i den offentlige sektor, så er det fordi at den offentlige sektor ikke skal opsuge al den kvalificerede arbejdskraft og den talentmasse, der er ude i samfundet. Det er utroligt vigtigt at den ligger ude i den private sektor.

I hele mit liv har jeg hørt på de der skræmmebilleder. Jeg er jo vokset op fra slutningen af 70erne og gennem 80erne, hvor vi jo blev skræmt fra vid og sans som børn - både i forhold til miljø, hvor vi altid i biologitimerne skulle se de her forfærdelige miljøfilm og fik at vide at hvis vi fortsatte sådan, så ville der om 10-15 år være istid i Danmark. Man sad og havde de forfærdeligste forestillinger om hvordan skolen var blevet iset inde og man ikke kunne komme hjem. Man var på den måde blevet skræmt fra vid og sans - nu får vi så at vide, at hvis vi ikke laver tingene om, så *smelter* det hele. Men skræmmebilleder også i forhold til *udflytning af arbejdspladser* - da computeren kom sagde man, 'Det er *så* forfærdeligt - nu koster det arbejdspladser!' Der er ingen, der begynder at forudse den værditilvækst, som det egentlig har haft. Vi er jo et samfund, hvor vi, i kraft af at vi er mange små og mellemstore virksomheder, faktisk er rimeligt gode til at omstille os - og det har vi været. På trods af, at vi i international sammenhæng har haft et meget højt omkostningsniveau hele vejen igennem, så er vi jo relativt konkurrencedygtige.

Jeg synes bare man skal passe på med at male de dér mørke prognoser op hver gang - om at *det hele kommer til at se forfærdeligt ud hvis vi ikke skærer efterlønnen væk; skærer pensionen væk etc. etc.* Da telefonen blev opfundet i 1896, der nedsætter man både i England og USA kommissioner for at undersøge konsekvenserne af telefonens opfindelse. I England vender den tilbage og siger, telefonen kommer ikke til at betyde noget som helst, fordi vi i forvejen har et velfungerende kurérsystem. I USA, hvor man altid har været lidt mere progressiv, vender man tilbage og siger: Det her får enorm stor betydning for samfundsudviklingen - vi må påregne at der i år 2000 vil være mindst *én telefon i hver by*.

Alle de dér prognoser tager bare udgangspunkt i et eller andet "alt andet lige" - ud fra hvordan *tingene er*. Hverken du eller jeg havde vel forestillet os i 1991 at samfundet ville få en værditilvækst ved mennesker, der SMS'er til hinanden. Derfor kan man ikke begynde at lave den slags forudsigelser - vi udvikler os hele tiden og *heldigvis*. Det, der er vigtigt, det er at vi sørger for at være i front med udviklingen - og det er derfor, vi skal satse meget på den videnstunge udvikling. Også fordi den giver en større værditilvækst til samfundet - hver enkelt arbejdsplads her giver en væsentlig større værditilvækst end de lidt mere klassiske produktionsvirksomheder.

3. De tre faser siden valget

Nu går du ind og låner i Socialdemokraternes retoriske spinatbed, ikke? Når du taler om 'fællesskab' - og når du lægger op til at ombygningen skal ske mildt og blidt, så kan det lyde som nye toner - fordi VK-regeringen, herunder Statsministerens person,, jo forekommer mange danskere meget mere hård i filten end Schlüter. Er I ved at gå over at blive mere defensive og bløde? Er der sket et retorisk skifte hos jer over de sidste to år?

JR: Næ. Det synes jeg egentlig ikke. For det første, er vi - egentlig også mens vi sad i opposition, siden Anders Fogh Rasmussen blev vores formand - blevet kritiseret fra begge sider. Vi fik jo tordnende kritik af skattestoppet - 'det var for uambitiøst' osv. - og, den anden vej: 'Det vil føre til social massegrav!' Begge dele kan jo i hvert fald ikke være rigtige.

Så hvis I bliver kritiseret fra begge sider er det et udtryk for at I har ret?

JR: [griner] Det kan man jo så sige, et eller andet sted. Vi fik jo i hvert fald ret stor opbakning - et historisk valg, hvor hver tredje vælger stemte på Venstre. I forhold til den retoriske del kan man dele det lidt op i *faser*. Vi havde en første fase, hvor det var meget afgørende at holde den kontrakt vi havde lavet med vælgerne om, at 'når vi kommer til, så sker dét-og-dét-og-dét'.

Inspireret af republikanerne i USA og deres Contract with America?

JR: Jeg må faktisk blive dig svar skyldig om, hvor inspirationen egentlig kommer fra. Men det er da klart, at når jeg sådan har kigget rundt omkring på udenlandske valgkampe og valgslogans, så har jeg egentlig ikke fra ret mange partier set mange selvopfundne valgslogans - man kan altid finde noget der ligner, andre steder fra.

Men det var et spørgsmål om at sørge for skattestoppet - stop for stigningen i skatter og afgifter. Sygehusene skulle have de 1,5 mia., så vi kunne høvle ned på ventelisterne. Vi skulle have strammet udlændingepolitikken. Vi skulle have gjort op med det, vi mener er for milde straffe for vold og voldtægter. Og så skulle vi have gennemført frit-valg - navnlig på ældreområdet, og dér tilført 500 mio. Det var vores 5 kernepunkter. Vi lavede et meget ambitiøst 100-dages program - og det blev også gennemført.

Så kom vi ind i en anden fase, hvor--- uanset hvor *usympatisk det ellers kan lyde for nogle*, fordi vi har sådan et konsensusfund i Danmark: vi skal helst ikke have for mange kanter, ikke være for uenige. Det er ligesom en målsætning i sig selv her i Danmark at vi skal være enige. Hvad jeg ikke helt forstår, for - *nej*, vi skal ikke være enige! Vi skal *respekt*ere at vi ER uenige, men det er uenighederne og forskellighederne, der gør samfundet spændende. Men dét ligger man et eller andet sted under for.

Der har været 10 år med socialdemokratisk-radikal-ledede regeringer - *venstrefløjlede regeringer* - der ER altså nogle ting, vi skal rydde op i. Og det har bl.a. været på udlændingeområdet og i forhold til den skov af råd og nævn, der har været. Det er sådan vores politiske indgang: at vi har været nødt til at gå ind og *lave noget oprydning*. Og dét kan virke meget hårdt og kontant - og måske ikke lige sympatisk på alle. Samtidig kommer Irakkriegen, som jo ikke er bestemt af os men som vi vælger at gå ind i. Men der er der ligesom truffet valg, skal vi sige, på vores vegne, et eller andet sted alligevel.

Er der det?

JR: Ja, ikke i forhold til om vi vil deltage eller ej, men i forhold til om Irakkriegen skal komme eller ej. Dét, at vi har haft den oprydning i gang - og dét, at vi har haft en fase med meget fokus på krigen, kommer til at tegne et billede af, at det kører meget på *de hårde værdier*.

Og så vil jeg da gerne medgive, at vi har lavet en finanslov, som--- der kom det med dagpengene, som virkede uheldigt og hvor vi begik en klokkeklar fejl. Hvor vi blot måtte bide hovedet af skam og sige undskyld. Men også at der blev flyttet nogle penge fra nogle bløde værdier til nogle hårde værdier. Man kan fx godt argumentere for, at det er en flytning fra bløde værdier med bustaksterne. Fordi bustaksterne er steget voldsomt føler folk at vi tager penge op af deres lommer og putter dem ind i *jernbaneskiner* - flytter penge fra mennesker over i skinner, for at få flere tog til tiden. Den prioritering kan der sagtens argumenteres substantielt for, men det har måske virket på folk som om det meget har været de hårde værdier. Vores udgangspunkt har jo sådan set hele tiden været: personlig frihed og frisind. Men det forudsætter, for at man kan begynde at fokusere på dét, at man rydder op i nogle ting - og at man foretager nogle prioriteringer, som ikke altid er lige behagelige. Vi sidder jo ikke her og laver politik for at genere folk - det er der ingen der gør, i Folketinget. Alle, der sidder her, ønsker det bedste for Danmark. Vi er bare uenige om hvordan vi gør det.

Så vores tredje fase begynder nu - i og med at vi kan begynde at rette blikket mod det, vi helst vil - også fordi vi HAR strammet op på udlændingelovgivningen osv. Vi kan begynde at tale om frihed, frisind, fællesskab og også sætte noget handling bag de ord. Det er i hvert fald det jeg gerne vil. Og så kommer den fjerde fase, og den kan jeg ikke fortælle dig om endnu, fordi det handler om valgkampen.

Så I er i virkeligheden blødere end I har set ud? Og nu kommer jeres hjertevarme karakter frem, fordi der er blevet ryddet op efter Socialdemokraterne?

JR: Som sagt: vi sidder her jo ikke for at genere folk eller for at være behårde. Vi forholder os til nogle realiteter, mener vi - også fordi vi omgiver os altså med andre lande og samfund, hvor virkeligheden ser noget anderledes ud end her i Danmark, og det kan man ikke bare sådan lukke hverken det ene eller det andet øje for. Men ja: vores udgangspunkt er jo *personlig frihed*. Det er det, vi skal holde os for øje når vi laver politik: hvordan kan vi bedst mulig sætte fokus på den personlige frihed? Hvordan kan vi politisk gå ind og lave nogle ting -- og *lade være med at lave nogle ting*? Fordi liberalismen handler også om at sætte grænser for politik - det er jo det, vi altid skal være opmærksomme på.

4. At blive på sporet

*Men hvis man ser på de tre områder - velfærden, udlændinge- og udenrigspolitikken, så kunne man godt beskyldes jer for at sige, "Hvor kan vi manøvrere? Det er ikke på **velfærden** - for der er vi afhængige af Dansk Folkeparti, som jo i nogle henseender ligger til venstre for Socialdemokratiet. På **udlændingepolitikken** kan vi GODT gøre noget - for vi har DF's opbakning og måske endda Socialdemokraternes lydørhed, om end de prøver at skjule det. Så fører vi politik dér. Og så er der **udenrigspolitikken**, hvor vi også relativt billigt kan slå til: holder den borgerlige profil og kompenserer for mange års forsømmelser hos de borgerlige partier." Så de prioriteter, I har valgt, har været determineret af hvor I komme til - og hvor det ville være billigt. Det ville være dyrt at udfordre folk på velfærden - derfor lader I være.*

JR: Det er jo ikke billigt at udfordre *nogen* ved at gå i krig, vil jeg godt sige. Det er måske en af de mest ubehagelige beslutninger, du overhovedet kan tage - som kræver *enormt* mange overvejelser. Så jeg vil ikke sige det er *billigt*. Men ja - jeg synes det er mere interessant at *gøre det jeg siger* end at sige alt det, jeg ikke kan gøre. Og jeg synes ikke alene det er interessant - jeg synes det er en *forpligtelse*, jeg har, når jeg sammen med andre sidder med en vis portion magt - idet vi er regeringen i Danmark. Så har folk en berettiget forventning om, at det vi går og siger, det *bliver også til noget*. Jeg læser tit i de borgerlige aviser (hvis man kan kalde dem det; men i hvert fald er lederskribenternes indstilling klart-borgerlig når de skriver): *Brug magten!* Hvor man argumenterer for indgreb i efterløn osv. osv. Men så er det bare jeg spørger, hvad er det for en magt, vi har? Hvis vi tager

diskussionen om efterløn, hvor det jo er ønsket fra mange sider, at her skal vi gøre noget, så kan man jo sige, jamen: Kan man forestille sig at en Mogens Lykketoft - som jo *om nogen* er brændemærket af efterlønsagen fra 98 - nogensinde går ind og laver ændringer i efterlønnen? Eller ville proklamere ændringer i efterlønnen i den position han sidder i nu? Jeg kan ikke. Slet ikke. Kan man forestille sig Dansk Folkeparti gå ind og lave ændringer i efterlønnen? Jeg kan ikke. Og så er det blot jeg siger: Hvor skal vi så få det flertal fra - til at lave ændringer i efterlønnen? Vi kan jo ikke lave det med det Radikale Venstre alene, for der er ikke mandater nok. Så kan man blive ved med at snakke om efterløn, hvor folk siger: *Hvorfor gør I ikke noget ved det? I har jo regeringsmagten!*

Du kan ikke forvente at danskerne skal sidde og tælle mandater på samme måde som vi gør det herinde. Og derfor vil der ikke være nogen forståelse for, at man sidder og lege studiekreds når man sidder i regering. Det gør du mens du er i opposition - der har du tid nok til det, og det er det, du udvikler dine planer for hvad du vil, når du engang får regeringsmagten. Når du så får den, så har du altså en forpligtelse til at det, du går rundt og siger - og der er i hvert fald en *forventning* om at - det skal helst også blive til noget.

Så de store filosofiske tankespind og diskussioner og refleksioner har man i opposition og i det øjeblik man får regeringsmagten slår man hjernen fra?

JR: Nej. Så bruger du hjernen til at *udføre* de ting, som du har gået og tænkt over igennem alle de år. Selvfølgelig skal man også videreudvikle og hele tiden se på, hvad er det for nogle ting vi har sat i gang? Men jeg synes jo det er mere interessant at følge op på de ting, man har påbegyndt. Fordi vi har gennemført en lov om frit valg. Fordi vi har gennemført noget indenfor de planlagte operationer på sygehusene - og dét har hjulpet dér. Fordi noget har hjulpet på hjemmehjælpsområdet og andet ikke har. Så har vi jo ikke løst alverdens problemer - hverken på sygehusene eller indenfor hjemmehjælpen.

Så skal man jo videreudvikle fra det, man har gennemført: det spor, vi er gået ind på - det skal man fortsætte ud af. Hele tiden udvikle *ad det spor* - og ikke opfinde nye spor, hele tiden, som er blinde fordi du ikke kan gennemføre dem, når der ikke er mulighed for at få et politisk flertal for det. Hvor du, fordi du føler dig desperat over at meningsmålingerne går lidt ned, tænker at 'så må vi opfinde nye projekter'. Dét gjorde Nyrup hele tiden - og hvad fik han ud af det? At han blev beskyldt for at han ville prøve at fjerne opmærksomheden fra at det ikke gik alt for godt. Det er i øvrigt også det, vi ser lige i øjeblikket: at når der kommer forslag fra os, så bliver det hele tiden skudt ind at 'Det er fordi I skal gøre noget ved de dårlige meningsmålinger!' Der er man bare nødt til at sige: vi er nødt til at fastholde det spor vi har lagt - fordi vi tror på det spor. Og hvis vi ikke havde troet på det spor fra starten, så skulle - og skal - vi ikke sidde hvor vi gør.

Nu nævnte du de borgerlige lederskribenter. De er vel ikke ude på at skade jer? Når de siger, "Brug magten!" og vil have jer på banen med de store visioner og idealer, så er det vel fordi de vel have jer til at forklare befolkningen hvad det er for et samfund, vi skal i retning af hvis folk skal ofre noget --- gå ned i velfærd, acceptere større usikkerhed, acceptere vi skal i krig. I skal ud at pudse idealerne af - for ellers ved befolkningen ikke hvor det er, I vil lede dem hen.

JR: Jeg kunne godt tænke mig engang imellem at sætte en parentes omkring dansk politik og så sige, "Fint - nu tager vi lige 6 måneder og så gør vi *lige nøjagtigt som I siger, derude*. Og så ser vi hvordan det går."

Hvordan ville det gå?

JR: Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om at så har du sikret et socialdemokratisk-radikalt flertal i det danske folketing i mange år fremover - *i rigtig mange år fremover*. For det er den arv og gæld, vi jo har med fra 10 år med socialdemokratiske-radikale regeringer - der oven i købet har haft historisk høje konjunkturer.

Så indimellem så kan jeg godt stille mig selv det spørgsmål om borgerlige-liberale mennesker egentlig er bedre til at sidde--- om vi har evnen og viljen til magten? Om vi egentlig ikke er bedre til at sidde ude - og kritisere det, de andre laver? End selv gå ind og tage ansvaret og stå ved de ting vi gør? Når jeg oplever den kritik fra egne rækker, som vi indimellem får. For hvad er alternativet? Man skal jo som borgerlig-liberal stille sig selv det spørgsmål -- hvis man sidder ude i en virksomhed, hvis man sidder i Dansk Industri, hvis man sidder ude i en Venstrevælgerforening, og synes at ”*det er ikke godt nok*”, og ”*skatterne kommer ikke langt nok ned*” og ”*det offentlige forbrug det stiger jo stadigvæk - det var da ikke meningen!*”

Hvad er alternativet? At det offentlige forbrug vil stige markant. At man som virksomhed får lønsumsafgift og andre afgifter, hvis der kommer en SR-regering. Vi har givet virksomhederne ro til at disponere, fordi skatter og afgifter ikke stiger.

Man *skal* tænke over hvad alternativerne er. Det offentlige forbrug oppe på 2,2% igen? Eller mere? Det skal man bare huske engang imellem, når man beskylder os for ikke at være borgerlige-liberale nok. På de områder hvor man retter den kritik og skriver om Schlüter-regeringen, ”at dér var man da borgerlige” - der er det jo kun *retorisk* at man i Schlüterregeringen var mere borgerlige. Vi leverer jo egentlig mere i dag end Schlüterregeringen gjorde. Stigningen i den offentlige sektor: den var gennemsnitligt: 2% - over de 10 år. Vi er nede på 0,5-0,7 i øjeblikket. Skatterne *steg* under Schlüterregeringen - det har de ikke gjort her. Vi har oven i købet gennemført nogle skattelettelser - så kan man altid diskutere om de er store nok.

Det kan godt være retorikken ikke er så flammende - og vi ikke har sat de samme mål op om at 'væksten i den offentlige sektor skal være 0', som Schlüter sagde. 'Vi skal have gjort op med regler for det private erhvervsliv og administrativt bøv' ... 'Det skal være lettere at være dansker'. Det blev det jo ikke nødvendigvis, vel? Her har vi rent faktisk opnået resultaterne.

I prøver at holde mere end I lover?

JR: Ja, egentlig. Fordi det er vigtigere for os. Også på grund af hele den diskussion, som - i hvert fald i den tid jeg har været politisk bevidst - har været oppe meget oppe: nemlig *politikerleden*: 'I siger ét og gør noget andet'.

5. Ingen vaklen på EU

Grunden til at I alligevel bliver kritiseret både fra venstre og højre, inklusiv jeres eget bagland, det er måske at folk på en række områder har fornemmelsen af, at der ER en afstand mellem 'de første 100 dage', de 5 punkter osv. - de konkrete succeskriterier - og så den store, overordnede vision på den anden. Måske har vælgerkorpset fornemmelsen af, at når I ikke taler varmere for en mere markedsøkonomisk samfundsindretning, for EU osv. er det fordi I er bange for hvad vælgerne vil sige. Så der er en afstand mellem jeres egne visioner og den politik I fører - så folk venter, om ikke på at Minimalstaten skal komme op af skuffen så i hvert fald at visionerne skal komme mere på banen?

JR: Hvis du fx tager spørgsmålet om hvorfor vi ikke taler varmere om EU, så er det fordi man har den sjove diskussion herhjemme, der stadigvæk ligger på Adam og Eva-stadiet. Nemlig: "Er du for eller imod EU?" Hvis

du kigger op i mit loft, så bør du ikke være i tvivl om at jeg er tilhænger af EU - der hænger et stort EU-flag! Jeg har altid været *glødende* tilhænger af EU. Jeg synes den diskussion er fuldstændig uinteressant.

Dét, jeg synes er interessant, er: hvordan vil jeg gerne have at EU udvikler sig? Skal det europæiske hus og den europæiske politiske dagsorden udvikle sig i en borgerlig-liberal retning? Eller er det i en socialistisk retning? Det sjove er, at socialisterne - selvom de måske egentlig har været dem, der har stået sådan lidt ude på sidelinien - egentlig har været ret gode til at gøre det til et *indenrigspolitisk* spørgsmål på en lang række områder. Man skal spørge sig selv, når der kommer forskellige direktiver: Er det noget, vi selv ville stemme for hvis det var et indenrigspolitisk spørgsmål nede i Folketingssalen?

EU er en realitet, og det er et skæbnefællesskab vi har med resten af Europa. Dét mener vi sådan set ikke er så interessant at diskutere længere. Ja, vi kan godt diskutere vores forbehold, og folkeafstemninger og sådan noget - men det har jo bare ikke ret meget at gøre med hvordan EU og Europa udvikler sig. Fordi det er en isoleret dansk problemstilling er den diskussion dybest set uinteressant - og den er i hvert fald perspektivløs i forhold til det øvrige EU.

6. Tiden er en anden

Der kunne være to andre grunde for jer til ikke at diskutere EU. På den ene side, de socialdemokratiske fingeraftryk på projektet. På den anden side at der - fra Uffe Ellemanns formandsår til Anders Foghs - er sket om ikke en nedkøling, så trods alt en nedskruning for entusiasmen: At I ikke har så travlt - måske af den simple årsag at EU ER kommet meget videre. For den brede befolkning har vel ikke indtrykket af, at I er helt så energiske og at integrationen er helt så akut et projekt for jer som for 10 år siden?

JR: Den nuværende statsminister har da leveret den største, historiske, europæiske præstation - med topmødet her i København, hvor det lykkedes at få de nye medlemmer indlemmet i Europa. Det var den endelige nedbrydning af Berlin-muren, af Jerntæppet. Og jeg ved om nogen hvor ekstremt mange kræfter Anders Fogh lagde i dét projekt. Hvor *ekstremt* mange kræfter - det var virkelig mange, mange timers arbejde; dag ud, dag ind, hele døgnet, i et halvt år -- ja, i et år op til, fordi det hele bliver jo ikke bare forberedt under det danske formandskab.

Nogle vil jo sige, at præcis på grund af udvidelsen ER udviklingen mod en føderalstat med meget stærke magtbeføjelser blevet kølet ned: man har fået et EU som passer bedre til en lidt mere pragmatisk og lidt mindre føderalistisk tankegang?

JR: Jamen, jeg hører jo til føderalisterne. Nu skal man selvfølgelig altid være varsom med at bruge sådan nogle ord - man er nødt til at definere dem og diskutere, hvad er så føderalisme? Også fordi EU jo er en unik konstruktion. Men jeg hører jo meget til dem, som siger - og det har så mere med demokratiopfattelse at gøre - at dér, hvor man har besluttet at der skal træffes flertalsafgørelser i EU, der må man altså have en ordentlig, institutionel opbygning med tokammersystem osv. Men lad nu det ligge.

Man må bare acceptere at dagsordenen er en anden - både indenrigspolitisk og udenrigspolitisk. Det er lige som om, at 'nu er vi kommet til magten' og 'nu har vi fået en borgerlig-liberal regering', og så er der en masse mennesker, der mener at nu skal vi tilbage og diskutere, som vi gjorde i 80'erne. Nu skal vi sige de samme ting - og de gamle klassiske dyder osv. Men man er bare nødt til at gøre sig selv klart, at dagsordenen er ikke den samme. Og det er nogle andre ting, der er vigtige for folk---

Man skal kun bygge Storebæltsbroen én gang?

JR: ---end det var i 80erne. Dengang var dagsordenen jo meget snævert *økonomisk*. Fordi vi stod i den situation, vi gjorde. Den har vi ikke i dag - dét må man forholde sig til. Vi har en anden dagsorden. Der er ikke den Kolde Krig. Vi har en helt anden dagsorden i forhold til Europa og hvad det er for nogle udfordringer vi har, end den, vi diskuterede op igennem 80erne. Hvis jeg i 1988 havde sagt, 'om 2 år er vi nødt til redefinere hele vores europæiske holdning, fordi da er Berlin-muren væk' - så ville de jo have sendt mig ind på den lukkede afdeling. Man er bare nødt til at forholde sig til det. Og der synes jeg bare nogle gange, at vores egne har den dér, 'Nu har vi fået regeringsmagten. Nu skal vi rigtig til at tage den der diskussion, som vi måske ikke fik - gennemføre de ting, som vi ikke helt fik gennemført i 80erne'. Man må bare forholde sig til at tiden er en anden.

Folks værdier er også nogle andre. Det kan ikke nytte noget at man bare sidder det overhørig. I 2004 er der altså også mere fokus på de bløde værdier og nogle andre ting. Fx ville det i midten af 80erne have været fuldstændigt utænkeligt at Clement Kjersgaard havde fået lov til at have et program på Danmarks Radio som hed *Tal Med Gud*. Det var slet ikke et tema, man ville have tænkt på skulle ind i slutningen af 80erne - men i dag - hvor der er meget mere opmærksomhed på nogle af de her andre værdier - 'Hvad er der mellem himmel og jord?' - dér kan det gå. Og det er måske et meget godt billede på, at vi lever altså i et markant anderledes samfund i dag. Og det er man som politiker nødt til at forholde sig til.

Så når man siger at den nuværende regerings europæiske profil er blevet dæmpet lidt i forhold til tidligere så er det i skoven? Det passer ikke?

JR: Ja, det vil jeg mene. Fordi den varme følelse og tanke - jeg kan jo mestendels tale for mig selv - er der stadigvæk, for Europa og EU. Jeg ved ikke noget bedre end at få lov til at komme ud og debattere EU. Dét synes jeg er enormt spændende.

Nu siger du, vi gider ikke diskutere forbeholdene - diskussionen skal et andet sted hen. Men er problemet ikke lige præcis det, at før man kan diskutere de visioner, så skal man gøre det konkret og håndgribeligt for folk? Og nu ER det bare sådan, at et flertal stemte nej i 1992 og 2000 - de opholder sig stadigvæk dér, og jo mere I tøver med at diskutere den konkrete danske situation, jo større bliver afstanden mellem den diskussion, I ønsker - med de højtflyvende idealer - og så dér, hvor befolkningen opholder sig?

JR: Nej, det mener jeg netop ikke. Jeg mener heller ikke at det så meget handler om højtflyvende idealer - fordi vi prøver faktisk at gøre EU-diskussionen mere jordnær - prøver at forholde os til, hvad det er for en flygtninge- og udlændingepolitik der er på dagsordenen i EU? Hvordan regner vi med at den vil udvikle sig? Så prøver vi at tage udgangspunkt i det - og dvs. vi forsøger at lave en *snævrere sammenkobling* mellem den indenrigs- og den udenrigspolitiske diskussion.

Vi har netop lavet et forslag om, at man opretter en fond på 16 mia. til forskning. Statsministeren er derefter taget til Holland, hvor han holdt en tale om fremtidens EU - og prøvede at trække en parallel ved at sige, hvis vi tager penge - fra nogle af vores regionalfonde, forskellige andre fonde (dem er der jo mange af i EU) - og flytter dem over i forskning, så er der nogle store perspektiver i forhold til videnstunge arbejdspladser. Hele tiden: prøve at lave en kobling - *netop* i stedet for bare at tale om noget, der blæser lidt i vinden og som er meget interessant i en studiekreds men som ikke interesserer ret mange. Sige: Der *er* en sammenhæng mellem den indenrigspolitiske diskussion og den diskussion vi har i EU. Det er rent faktisk det, Statsministeren prøver at gøre - og der mener jeg at han ser fuldstændigt rigtigt, hvis det er sådan at vi skal *komme videre* i diskussionen

om hvordan Europa skal udvikle sig. Og det kan i sig selv - efter min bedste overbevisning, men det kan kun tiden vise - være med til at skabe et pres fra den danske befolkning til at vi kommer af med de forbehold.

7. Vælgerne og Irak

Du taler om de bløde og de håndgribelige værdier. Men en opinionsundersøgelse i februar viste jo en stigende opbakning til Irakkrigen - der kunne man sige: Det er ikke særlig håndgribeligt! Måske kan folk godt, når de kommer til udenrigspolitikken, forstå de store visioner og idealer? Er I ikke for bange for at lægge planerne frem - hvis folk nu faktisk bakker op, når I holder fanen højt?

JR: Men vi forsøger sådan set også at holde fanen højt - vi vil bare gerne have, at man kan se at der er en mening og at vi kan gennemføre de ting, vi render rundt og ser. Det er måske sådan lidt en håndværkerbetragtning - om at alt det, vi render rundt og siger, er jo ikke noget værd hvis vi ikke kan levere nogle resultater og vise, at vi rent faktisk også mener det vi siger.

Irakkrigen: der er jo ikke nogen, der ved og kan vurdere hvorfor den opbakning lige er der nu. Nu bliver der jo lavet meningsmålinger om *alt*, efterhånden - og jeg ved det, om nogen, fordi jeg bliver bedt om at kommentere den alle sammen, og jeg er *dødtræt* af dem, for at sige det mildt. Det er jo svært at gå ind og så dissekere en meningsmåling - hvad er det, helt konkret, der er baggrunden for at den enkelte nu synes at det her var en god idé?

Jeg er ikke i tvivl om, at som tiden går - og tingene vil komme mere og mere på plads i Irak - så vil den opbakning såmænd også være stigende. Jeg tror simpelthen her at det i virkeligheden er gået op for folk at verden er blevet et bedre sted efter Saddam Hussein er fjernet.

I Storbritannien og USA har Blair og Bush været under skarp kritik; Irakkrigen fylder en meget stor del af dagsordenen. Hvis du nu skal tage det sidste halvandet år, hvor meget har det så betydet for den danske regering? Hvor stor en satsning var det at gå med - og hvor meget tror du det betyder for vælgerne?

JR: Det er jo et godt spørgsmål. Det er vanskeligt at svare på - i forhold til noget, der er målbart. Men der er ingen tvivl om, at forud for det her gik jo meget lange diskussioner i regeringen og i regeringspartierne.

Det var ikke en pludselig indskydelse?

JR: Nej, det var det sandelig ikke. Der var *mange* diskussioner. Også i forhold til hvad man kunne gøre, hvis Socialdemokraterne svigtede den linje som de i øvrigt kørte mens Nyrup var i regering.

Så det er ikke jer, der har skiftet politik og har brudt med den danske konsensus? Det er Socialdemokratiet?

JR: Nej, fordi der er ikke nogen forskel på det vi gør her --- *jo, i omfang* --- og så det, man gjorde i 1998. Det er der ikke. Jeg tror fx at hvis det havde været Clinton, der havde sat denne her dagsorden, så ville der have været en langt større europæisk forståelse for det, fordi *ham* kunne europæerne li'. Men vi kan ikke li' Bush - og vi tror ikke rigtig på ham: han ligner sådan en ræv fra Texas! Der er meget psykologi i det her. Clinton kunne jo nemt slippe af sted med at smide et par raketter ind i baghaven ovre hos Saddam Hussein - hvad der ikke er muligt for Bush.

Måske har hele diskussionen --- det er egentlig noget, jeg lige kom til at tænke på nu, i forhold til dit spørgsmål og den snak om hårde og bløde værdier --- at befolkningen måske mere var imod, da diskussionen handlede om masseødelæggelsesvåben, fordi det igen er nogle *hårde ting*, end i dag, hvor diskussionen mere handler om hvorvidt verden er blevet et bedre sted uden Saddam Hussein - og om ham og hans massegrave. Det er altså mere den menneskelige diskussion i det her, som gør at folk bakker op - hvorimod masseødelæggelsesvåben er sådan en hård ting. Måske ligger der et eller andet i det, hvis man går ind og analyserer på udviklingen i diskussionen, som kunne være spændende at reflektere over.

Så kritikernes forsøg på at duplikere diskussionen fra England og USA - omkring præventiv krig, masseødelæggelsesvåben, FNs rolle - mener du ikke har befolkningens interesse?

JR: Folk kan jo godt se og ved også udmærket godt, at det ikke er os, der *opfandt* krigen - det er ikke os, der *opfandt* diskussionen om masseødelæggelsesvåben og hvorvidt de havde dem eller ej. Der var nogle efterretninger, og det er jo ikke den danske efterretningstjeneste, som er kommet med de oplysninger. Alt er o baseret på åbne kilder - det tror jeg godt folk kan se og at den danske befolkning ganske udmærket ved, at dét har været udgangspunktet for den danske regering. Der er det måske i virkeligheden gavnligt for os, at diskussionen mere er gået over og drejer sig om nogle menneskelige aspekter - menneskerettigheder - end om masseødelæggelsesvåben, som jo har været et eller andet fuldstændig forfejlet mantra. I mine øjne skulle FN også have lavet en resolution, som ikke handlede om masseødelæggelsesvåben, men som dybest set skulle tage udgangspunkt i en diskussion om at sige til Saddam Hussein, 'Enten så træder du tilbage fra magten og forsvinder - og så må du få asyl et eller andet sted - eller også kommer vi og fjerner dig'. Det havde været dét udgangspunkt, jeg synes havde været rigtigt.

Man kan altid diskutere hvor grænsen går, men ingen kan være i tvivl om at Saddam Hussein er en af de mest modbydelige diktatorer, vi har haft i verden i nyere tid.

8. Christiansborg og medierne

Hvordan forandres den politiske debat i de her år? Medierne har jo fokuseret på spindoktorerne som politikernes forsøg på at kontrollere nyhedsstrømmen. Samtidig har man jo i mediebranchen fornemmelsen af, at den politiske debat bliver banaliseret: tingene skal være skåret ud i mindre og mindre stykker hvis ikke publikums opmærksomhed skal løbe ud. Har du kunnet se en sådan udvikling i mediebilledet og debatkulturen de sidste 4-5 år? Er der sket en banalisering?

JR: Det er svært at svare på. Jeg har haft sådan to forskellige ståsteder - at være 4 år i opposition og nu i 2 år at sidde og skulle forsvare et regeringsparti. Og de to roller er så *markant* - så *ekstremt markant forskellige*, at---

Det er lettere at være i opposition?

JR: Ja, selvfølgelig er det lettere! Der er jo også mange flere *gratis omgange* i opposition. Men uanset hvad, så er rollerne så forskellige, at det er en lille smule vanskeligt for mig at gå ind og lave en nøgtern vurdering af, hvordan klimaet har ændret sig - fordi: Hvad gjorde vi, da vi var i opposition? Gjorde vi ikke også sådan-og-sådan? Og forsøgte vi ikke også at få medierne til at skrive de-og-de historier? Udgangspunktet er så forskelligt. Når du er i opposition, så har du én rolle i forhold til den mediediskussion, der er, og når du er i regering så har du en helt anden rolle.

Hvad siger du til den gamle borgerlige vrede over de venstreorienterede medier? Er det noget, der hører 70erne til eller har det stadig en vis relevans?

JR: Man kan ikke komme uden om at der er en vis opfattelse i det journalistiske miljø, i hvert fald hos mange, om at *socialismen er lidt mere sexet*. Og det er den måske også - et eller andet sted! Du kan MÅLE din godhed! Man glemmer bare altid, at de fleste er gode på andres vegne - fordi det er andre menneskers penge de vil bruge til at være gode for.

Tror du at mediebranchen hænger så snævert sammen med universitetsmiljøet og kulturlivet, at den betragter sig selv mere som højskole end som cirkus?

JR: Det HAR dog ændret sig. Man kan godt mærke at der er flere journalister, der ikke helt har den dér dagsorden. Men et eller andet sted, kan man - når man sidder i regering - synes, at de HAR en dagsorden: mange konklusioner er jo draget på forhånd, uanset hvad du så svarer og hvad du siger, så ved du godt hvad overskriften bliver. Jeg møder journalister, der siger: 'Hvis du siger dét der, så kan jeg ikke bruge det til noget! Så kommer du ikke med i historien!'

Og så må jeg lade være med at komme med - for jeg har ikke andet at byde på. Det er fordi man søger konflikten - det er konflikten, der er interessant, og det er måske dér, udviklingen er gået stærkt over de sidste 10 år. Jo mere konflikt, jo bedre.

Hans-Henrik Holm har i RÆSON givet udtryk for at CNN-effekten - at det er medierne, der sætter dagsordenen - er illusorisk. At det ER politikerne, der stadigvæk har initiativretten.

JR: Jeg er ked af at sige det, men selvfølgelig har vi en pæn grad af initiativret. Og man må også sige, at vi som Christiansborg-politikere egentlig er relativt privilegerede. Når jeg ser TV-aviser i Danmark - ser hvor meget stof, der kommer fra og bliver hentet inde i det Christiansborgske miljø - eller hvor der bliver lavet et link til Christiansborg på den ene eller den anden måde, så er det helt *enormt*, i forhold til andre lande. Det er utroligt meget fokuseret på det her miljø - og det er selvfølgelig et privilegium, at man vægter den politiske del så højt.

Når man læser alle de her bøger som forskellige professorer - nu vil jeg ikke nævne nogle navne - laver om hvor fx *hvor professionaliserede vi er*, og hvordan *alt er tænkt ned i mindste detalje*. Så vil jeg bare sige: det er ikke en hverdag, jeg kan genkende. *Der er så meget i den politiske verden, som er mere eller mindre tilfældigt* - alt efter hvordan det falder ned. Og der er i høj grad, når det kommer til den dagsordensættende fase, medierne en uhyre vigtig og måske altafgørende med- eller modspiller, alt efter hvilken side af bordet man ser det fra

Hænger politikere og presse for tæt sammen? Er der for meget kollegialitet i Danmark mellem de to sider?

JR: Næh. Det hverken oplever eller mener jeg. Det synspunkt er et udtryk for hele den akademiserede tilgang - at 'det skal være sådan-og-sådan'. Jeg er nødt til at sige, at i politik - som i alt andet - så har du at gøre med *mennesker*. Det er jo ikke fordi at journalisterne beskytter den enkelte politiker eller minister, hvis han laver en fejl, men der er altid et *give-and-take*-forhold mellem dansk presse og det politiske system. Sådan HAR det altid været - og sådan VIL det altid være. Det kan man ikke lave om på.

9. Socialdemokratiets tre svagheder

På hvilke tre punkter står Socialdemokraterne svagest?

JR: Når man tager den diskussion, så er man nødt til at se på det samlede alternativ - som handler om et socialdemokrati, der skal regere på baggrund af Enhedslisten og SF, og ikke mindst: sammen med de radikale. Og i den diskussion, der er **udlændingepolitikken** - i mine øjne - deres største akilleshæl. Vi ved jo, at de fjerner tilknytningskravet når de kommer til. Vi ved at de ændrer 24-årsreglen til en 21-årsregel. At de vil fjerne den *starthjælp*, vi indførte. Og har du først gjort dét, så har du lavet den psykologiske effekt, der betyder at du får *nøjagtig den samme søgning og tilstrømning til Danmark*, som vi havde *før* denne her regering kom til.

For det, man skal huske, det er jo at det er ikke strammingerne *i sig selv*, der har den store effekt - det er den *psykologiske* effekt ved at man har gennemført de stramminger, som betyder at der er færre, der søger asyl i Danmark. Dét har haft en enorm betydning.

Så det er signalværdien, der er grunden til at antallet af asylansøgere falder?

JR: Det er jeg ikke et øjeblik i tvivl om. Og det viser at det *virker*, det vi har lavet. Hvis man åbner - navnlig for den med tilknytningskravet - så er sluserne fuldstændig åbne, én gang til.

Men er det ikke de Radikale, der vil føre den politik? Nu har Socialdemokraterne lige været oppe at kysse 36% i opinionstallene. Får man en socialdemokratisk mindretalsregering så kan de vel bare afkalkere jeres udlændingepolitik, ikke?

JR: Det vil de jo få meget svært ved - med Enhedslisten og SF og det Radikale Venstre, der omklamrer og presser dem. Og vi ved jo, at Det Radikale Venstre har nogle krav på det område, hvor Marianne Jelved jo har sagt til Ugebrevet A4 at dét skal der gøres op med. Og vi ved jo også godt, at når det kommer til stykket, så ER det her ikke Lykketofts kop the. Lykketoft og Auken så jo meget gerne at vi vendte tilbage til et udgangspunkt fra før i tiden. Så jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at det her vil få betragtelig betydning for udlændingepolitikken. Og det er også derfor, at man har meldt ud - her, ganske nylig - at nu pakker man ligesom emnet sammen til engang i år 2006, for så er man fri for at skændes om dét. Men det her område kommer der jo til at ske noget på - det siger begge parter. De vil bare ikke sige *hvor meget*, der kommer til at ske, men vi kan jo godt se, hvordan det tegner sig.

Så dér mener jeg at Socialdemokratiet har et endog meget stort problem.

Så er der hele **finansieringen af den overbudspolitik**, som de fører i øjeblikket. De har lavet forslag til et skattereform, som ifølge Finansministeriets beregninger er underfinansieret med 10-15 mia. Og der går ikke en dag uden at der kommer et overbud. Man skal huske, at når Socialdemokraterne foreslår at vi skal have 3 års ekstra skolepligt, så koster det jo enormt mange penge - og det oveni naturreform og flere penge til den ene og den anden og den tredje og den fjerde gruppe og ulandsbistanden skal op på det niveau, den var tidligere osv. Når vi ser hele linien af forslag, som kommer i øjeblikket - hvor man konstant henviser til at 'finansieringen taler vi om senere - dér kommer vi med en eller anden plan', så har jeg meget svært ved at se hvordan det nogensinde skal kunne hænge sammen med at de taler om noget, der bare minder om et skattestop.

Og så er det jo evident, at en socialdemokratisk-ledet regering vil --- det er jo en naturlov! --- **hæve skatter og afgifter**. Det er ganske enkelt også nødvendigt hvis de skal finde penge til alle de ting, de går og siger - og historien har jo vist det. Hvis du ikke har et skattestop men *fleksible skatter*, og det er jo det, de sådan set vil indføre - så stiger skatterne også. Det har de altid gjort.

Hvad med udenrigspolitikken? Hvor står de svagest der?

JR: Jeg tror at en SR-regering meget hurtigt vil vende tilbage og ligge i det samme spor, som vi ligger i i dag. Det så vi også med Nyrup-regeringen: at den meget hurtigt indtog den meget EU-begejstrede stilling. Nyrup-regeringen var *meget* pro-amerikansk - *meget* begejstret for USA. Når de kommer i opposition, så ændrer de udenrigspolitik, fordi det jo sådan set også lidt er en gratis omgang.

Så når de angriber jer for at gøre ting, de aldrig ville - de ville aldrig være gået ind med Bush---

JR: Det tror jeg simpelthen ikke på. Det kan jeg jo ikke bevise - så derfor er det lidt frækt, erkender jeg, at sige at jeg simpelthen ikke tror på det. Men når jeg ser på den udvikling, der var - og hvordan det *altid* har været (det er igen historien, jeg er nødt til at bruge): I forhold til Dobbeltbeslutningen i NATO i sin tid, tilbage under Den Kolde Krig - hvor man jo fuldstændig ændrer sin politik i forhold til NATO fra Anker Jørgensen sidder i regering til da han kommer i opposition. Man ændrer *totalt* kurs.

Du tror ikke diskussionen om masseødelæggelsesvåbnene ville have skræmt Socialdemokraterne fra at gå ind næste gang?

JR: Sådan spiller klaveret ikke rigtig, på den internationale scene - det er jeg ikke et øjeblik i tvivl om, med de bånd, der er mellem Danmark og USA. Som jo ikke bare er skabt af, hvem der sidder som præsident. Med den historiske tradition vi har - i hvert fald over de sidste 10-15 år, 20 år måske - dér har jeg svært ved at se en regering i Danmark føre en markant anderledes udenrigspolitisk linje, uanset hvem der måtte sidde ved magten.

Så hvis mit primære ønske er at stemme på en pro-amerikansk dansk regering, så får jeg ikke mere af det ved at stemme på Anders Fogh end Lykketoft?

JR: Lykketoft er jo i hjertet sådan lidt en gammel Vietnam-aktivist - det er jo helt tydeligt. Han har jo sådan en meget stor forkærlighed for nogle af de der gamle kommunistiske diktaturer. Og et eller andet sted har han formentlig også - jf. når jeg har hørt ham tale i mange sammenhænge, også som udenrigsminister - sådan lidt mere venstreorienterede holdninger. Men samlet set - det ved Lykketoft jo alt om - kan han ikke som regering gå ud og--- en dansk regering vil du ikke se være sådan markant ændret i forhold til den udenrigspolitiske dagsorden - det har jeg meget svært ved at se.

Så trods den debat man havde i foråret er det ikke jer, der har forladt den udenrigspolitiske konsensus, men Socialdemokratiet, der bare stiller sig anderledes i opposition?

JR: Det mener jeg i allerhøjeste grad: det er socialdemokraterne, der forlod den linje som man har ført i forhold til FN.

Tag det brev, som Statsministeren var med til at underskrive sammen med 7 andre regeringschefer, som støttede amerikanerne. Det var jo ét, som kom *efter* at Frankrig og Tyskland har meldt ud som de gør. Enhver, der går ind og analyserer situationen i Tyskland, kan jo se at der gik indenrigspolitik i det og Schroeder skulle udnytte situationen til at vinde valget. Med den historiske virkelighed der nu engang er i Tyskland vil det altid være et vindersynspunkt at 'vi skal i hvert fald ikke ind og lege krigsherrer her'. Og i Frankrig? Når man har talt så meget om amerikanske olieinteresser, så vil jeg bare sige, at der *er* jo ikke nogen tvivl om at de franske olieinteresser har haft meget, meget stor betydning for de franske beslutninger på det her område.

Derfor var det Tyskland og Frankrig, som i høj grad forlod det bånd, som der ellers har været - i kraft af nogle

indenrigspolitiske interesser. Og jeg mener også det herhjemme har været et spørgsmål om at Socialdemokraterne forlod dét bånd. Igen: jeg er ikke i øjeblik i tvivl om, at havde det været Clinton, som havde stået og argumenteret for det her, så havde han også fået en europæisk opbakning, som Bush så ikke har kunnet mønstre. Det har nok mere med psykologi og retorik og sympati end med sagens substans at gøre. Men sådan er det: igen - politik handler jo om mennesker, og derfor kan man ikke bare se bort fra at de faktorer spiller en væsentlig rolle.

10. Ejendomsretten til Månen

Er der ved at ske et generationsskifte på Christiansborg? Er der ting der samler fx dig og andre yngre politikere på tværs af partiskellene?

JR: Næh, egentlig ikke så meget. Der er selvfølgelig altid generationsdiskussionen om hash og sådan nogle ting. Også i forhold til hele diskussionen om stamceller og den forskning, der ligger indenfor genteknologien osv. - dér kan man godt mærke at der måske er en forskel mellem generationerne.

Men når du taler om hvilken rolle mennesker spiller i politik, tror du så at de yngre generationer er mere opmærksomme på dét og er mindre dogmatiske når det kommer til ideologierne?

JR: Ja, fordi verden er så meget mere kompleks i dag. Det er godt nok at have sin ideologi - jeg plejer altid at sige at jeg ER jo liberal og liberalist, endda *meget*: Jeg plejer at gøre lidt grin med at jeg er så liberal at jeg vil frigøre mig *fra mig selv* - og det mål er der vel ikke nogen, der kan være uenig med mig i? [griner] Men liberalismen giver mig jo ikke alle svar. Det er jeg jo også nødt til at erkende - i det samfund, som er så komplekst i dag. Det er bare godt at have, så du husker - når du sidder inde på Christiansborg og måske engang imellem har svært ved at se skoven for bare træer - så er det et godt udgangspunkt. Men liberalismen kan aldrig nogensinde give alle svar på alle ting her i samfundet - det er man nødt til at erkende. Sådan har jeg det i hvert fald.

Jeg hørte ikke til dem, som jo var med i VU i 80erne - det var ikke fordi jeg ikke 100% vidste at den dag jeg fik valgtret så ville jeg stemme på Venstre. Men jeg kunne simpelthen ikke være med i den dér med "Privatisér månen og verdenshavene!" Det havde jeg meget svært ved - det gav i hvert fald ikke mening for mig. Når man skal udtale sig om det, du spørger om her, så kan jeg ikke andet end at tage udgangspunkt i mig selv og mine egne oplevelser. Og det går altså ikke i retning af, at der er nogen ideologier, der har svaret på alting - det er verden alt for, alt for kompleks til i dag.

Så ejendomsretten til månen er ikke det, der står allerøverst på dit skrivebord?

JR: Nej, det bliver nok ikke dét, vi går til valg på.

Jens Rohde (f.1970). Bl.a. sportskommentator på Radio Viborg fra 1984; EU-reporter for Radio Viborg og Danmarks Erhvervsradio 1989-91 og ansat på reklamebureauerne CC Marketing Silkeborg og Byro i Viborg 1991-94. Journalist for medlem af Europa-Parlamentet, fhv. minister Tove Nielsen. Medieunderviser på Viborg Ungdomsskole 1998. Selvstændig konsulent virksomhed, JR media. Daglig leder af Viborg Handelsstandsforening fra 1994. Fast skribent ved De Bergske Blade. Koordinator for Europa-Parlamentets Juniorteam 1992-97. Venstres kandidat i Kjellerupkredsen fra 1997; valgt 11. marts 1998; herefter mediepolitisk ordfører for Venstre og medlem af Kultur- og Forskningsudvalgene samt stedfortrædende medlem af Europaudvalget. Genvælgt til Folketinget 20. november 2001; herefter medlem af Kulturudvalget, Politisk økonomisk udvalg, Udenrigsudvalget og Udenrigspolitisk Nævn; fortsat stedfortrædende medlem af Europaudvalget.